

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

NGUYỄN BÌNH AN

**DẠY HỌC ĐỒNG DAO TẠI TRƯỜNG TIỂU HỌC PHÚ LỢI
(THÀNH PHỐ THỦ DẦU MỘT - TỈNH BÌNH DƯƠNG)**

**TÓM TẮT LUẬN VĂN THẠC SĨ CHUYÊN NGÀNH LÝ LUẬN VÀ
PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC ÂM NHẠC**

Mã số: 60.14.01.11

Hà Nội, 2017

**CÔNG TRÌNH ĐÃ ĐƯỢC HOÀN THÀNH TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM
NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

Người hướng dẫn khoa học:
PGS.TS Văn Thị Minh Hương

Phản biện 1: PGS. TS Nguyễn Phúc Linh
Phản biện 2: PGS. TS Vũ Hương

Luận văn được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận văn thạc sĩ
tại trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương
Vào hồi: 8h ngày 05 tháng 01 năm 2017

Có thể tìm hiểu luận văn tại:

- Thư viện trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Chúng ta có thể nhận thấy rằng, kho tàng âm nhạc truyền thống Việt Nam rất phong phú với tất cả các thể loại ca nhạc, với những làn điệu dân ca ca ngợi thiên nhiên, đất nước, con người, tình yêu, trong cuộc sống và môi trường lao động. Những trò chơi đồng dao bình dị dân dã, luôn chứa đựng cả một kho tàng tri thức, kinh nghiệm bổ ích, giáo dục cảm xúc và đời sống tinh thần cho mỗi người dân đất Việt ngay từ thuở còn nằm trong bụng mẹ. Đồng dao là những bài thơ dân gian truyền miệng của trẻ em, đặc trưng của đồng dao là có vần, có điệu và dễ nhớ, là loại hình sinh hoạt văn hóa dân gian có nội dung trong sáng lành mạnh. Đồng dao là một bộ phận quan trọng trong kho tàng thơ ca dân gian gồm những lời hát thường gắn liền với hoạt động vui chơi và trò chơi của trẻ em, giúp cho các em tiếp xúc môi trường thiên nhiên, xã hội, đời sống gần gũi quanh các em, đem lại cho các em những cảm xúc, những hiểu biết phù hợp với tâm lý trẻ lúc ấu thơ và suốt thời gian dài của tuổi vị thành niên, góp phần giáo dục các em thành những người lao động, người công dân có ích cho đất nước.

Qua nghiên cứu thực tiễn các hoạt động sinh hoạt văn nghệ ở cộng đồng và giáo dục âm nhạc trong nhà trường hiện nay cho thấy, vai trò và vị trí của những bài đồng dao còn ở vị trí khiêm tốn, việc truyền dạy xuất phát từ yếu tố khách quan và chủ quan cũng không tránh khỏi những hạn chế bất cập nhất định. Khi đất nước ta đang bước vào kỉ nguyên hội nhập và toàn cầu hóa, đời sống kinh tế ngày càng phát triển, sự xuất hiện của công nghệ giải trí hiện đại đã thu hút một số lượng đông đảo khán giả trong đó có cả trẻ em ở các nhà trường. Bên cạnh đó, nhiều ý kiến của các học giả, các nhà quản lý và dư luận xã hội thông tin và cảnh báo về tình trạng sa sút về đạo đức, lối sống, sự vô cảm của không ít người trong giới trẻ về tình trạng bạo lực học đường... đây chính là hồi chuông cảnh báo vấn đề cần phải tăng cường cho việc giáo dục, bồi dưỡng đời sống tinh thần đối với trẻ và chính những làn điệu dân ca, những bài hát đồng dao vui tươi hồn nhiên, thấm đẫm tình người là chất dinh dưỡng bồi bổ đời sống tâm hồn, tình cảm cho những đứa trẻ, chứ không phải việc các em nghe nhạc một cách thụ động, khô cứng qua các phương tiện kĩ thuật công nghệ. Việc khai thác để phát huy giá trị của đồng dao và trò chơi dân gian sẽ góp phần tích cực cho công tác giáo dục học sinh tiểu học và cũng là nhiệm vụ cần thiết cho lứa tuổi còn non trẻ sớm được rèn luyện thể chất, trí thông minh, tính tự lập sáng tạo và có ý thức cộng đồng, góp phần xây đắp cơ sở hình thành nên nhân cách của con người trên bước đường học tập, rèn luyện thể chất của mình.

Bộ Giáo dục và Đào tạo đã khuyến khích việc các nhà trường tăng cường khai thác đưa các bài hát đồng dao, và trò chơi dân gian vào môi trường giáo dục trong các nhà trường để không ngừng nâng cao hiệu quả giáo dục nhân cách, đạo đức, lối sống cho các em. Ngoài việc cung cấp cho học sinh có những kỹ năng và kiến thức cơ bản về âm nhạc, học đồng dao còn đem lại sự hài hòa, cân bằng, thư giãn trong quá trình học tập, giáo dục cho các em tính tập thể, tính lạc quan, sự linh hoạt. Việc học âm nhạc qua các bài đồng dao có liên quan trực tiếp đến bồi dưỡng tư duy, tình cảm, thẩm mỹ, nhân cách tác phong con người. Mặt khác, nó cũng có tác động hỗ trợ cho

việc học tập các môn học khác nhằm phát triển năng lực, trí tuệ, tư duy sáng tạo toàn diện cho các em.

Qua nội dung các bài hát đồng dao, các em được giáo dục hiệu quả những bài học sống, kinh nghiệm, kiến thức trong sinh hoạt hằng ngày. Những bài hát đồng dao tưởng chừng như đơn giản mộc mạc đó, ông cha ta đã dạy cho các thế hệ được trưởng thành, có kiến thức đa dạng biết cách quan sát sự vật xung quanh cuộc sống đời thường, biết yêu thương và kính trọng gia đình, ông bà, cha mẹ và biết trân trọng cuộc sống. Như vậy, việc đưa đồng dao vào chương trình dạy học và tổ chức trò chơi dân gian để khai thác có hiệu quả giá trị của đồng dao trong nhà trường, không những góp phần tăng cường và nâng cao hiệu quả công tác giáo dục toàn diện cho học sinh mà còn rất phù hợp với mục đích, yêu cầu của mô hình trường học mới.

Xuất phát từ những lí do nêu trên, chúng tôi lựa chọn đề tài: “Dạy học đồng dao tại trường Tiểu học Phú Lợi (Thành phố Thủ Dầu Một, tỉnh Bình Dương)” để tiến hành nghiên cứu.

2. Lịch sử nghiên cứu

Qua tổng quan nghiên cứu đề tài chúng tôi thấy rằng: Cho đến nay chưa có một công trình khoa học nào nghiên cứu một cách cơ bản và cụ thể về *việc tìm hiểu và sử dụng các bài hát đồng dao trong giảng dạy tại Trường Tiểu học Phú Lợi, thành phố Thủ Dầu Một, tỉnh Bình Dương*. Điều này cho thấy sự không trùng lặp của đề tài nghiên cứu mà luận văn lựa chọn.

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục đích nghiên cứu

Nghiên cứu đề xuất các biện pháp dạy học đồng dao trong ở trường Tiểu học Phú Lợi, thành phố Thủ Dầu Một, tỉnh Bình Dương góp phần nâng cao chất lượng dạy học ở trường Tiểu học.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Tìm hiểu thực trạng dạy học âm nhạc nói chung và đồng dao nói riêng ở trường Tiểu học Phú Lợi, thành phố Thủ Dầu Một, tỉnh Bình Dương.

Đề xuất các biện pháp đưa đồng dao vào giảng dạy ở trường Tiểu học Phú Lợi, thành phố Thủ Dầu Một, tỉnh Bình Dương.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

4.1. Đối tượng nghiên cứu:

Các giải pháp dạy học đồng dao tại trường Tiểu học Phú Lợi, thành phố Thủ Dầu Một, tỉnh Bình Dương.

4.2. Phạm vi nghiên cứu

Đề tài chỉ nghiên cứu việc dạy học đồng dao cho học sinh tại trường Tiểu học Phú Lợi thành phố Thủ Dầu Một, tỉnh Bình Dương.

Thời gian thực hiện nghiên cứu từ năm 2015 đến 2017.

5. Phương pháp nghiên cứu

Phương pháp nghiên cứu lý thuyết: Phương pháp phân tích, tổng hợp, đọc tài liệu.

Phương pháp nghiên cứu thực tiễn: Phương pháp điều tra quan sát, thực nghiệm sư phạm.

Phương pháp phân tích tác phẩm âm nhạc

6. Những đóng góp của luận văn

Chúng tôi hy vọng luận văn này sẽ có những đóng góp sau:

Là tài liệu góp phần nâng cao hiệu quả chương trình giảng dạy âm nhạc cho học sinh bậc tiểu học.

Góp phần giáo dục thẩm mỹ, giáo dục tình yêu quê hương đất nước thông qua những bài đồng dao cho học sinh tiểu học.

Đề tài có thể làm tài liệu tham khảo thiết thực cho những giáo viên giảng dạy môn âm nhạc ở bậc tiểu học, ở các trường trên địa bàn thành phố Thủ Dầu Một, tỉnh Bình Dương.

7. Bố cục của luận văn

Ngoài phần Mở đầu, Kết luận, Tài liệu tham khảo và Phụ lục, luận văn được chia thành hai chương:

Chương 1: Cơ sở lý luận và thực tiễn dạy học đồng dao tại trường tiểu học Phú Lợi

Chương 2: Biện pháp dạy học đồng dao ở trường Tiểu học Phú Lợi.

Chương 1

CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN DẠY HỌC ĐỒNG DAO TẠI TRƯỜNG TIỂU HỌC PHÚ LỢI

1.1. Cơ sở lý luận

1.1.1. Một số khái niệm cơ bản của đề tài

Nhiều nhà khoa học ở nước ta đã đi sâu nghiên cứu về văn hoá dân gian nói chung và đồng dao nói riêng, mục đích của họ là làm rõ giá trị, vai trò quan trọng của văn hóa truyền thống trong đời sống tinh thần của người Việt. Việc đưa âm nhạc dân gian vào dạy học trong nhà trường phổ thông nói chung và trong trường tiểu học nói riêng không nằm ngoài mục tiêu đó. Vì vậy, để thực hiện việc đưa đồng dao vào giảng dạy cho học sinh trường tiểu học mang tính khả thi chúng tôi làm rõ một số khái niệm có liên quan đến đề tài.

1.1.1.1. Âm nhạc

Âm nhạc là một bộ môn nghệ thuật được thưởng thức bằng âm thanh. Là phương tiện bộc lộ tư tưởng, tình cảm của con người. Âm nhạc có sức diễn tả cảm xúc, lôi cuốn sự say mê và kích thích sự sáng tạo của con người. Nghệ thuật âm nhạc luôn hiện hữu khắp nơi và luôn ở quanh ta, phản ánh cuộc sống, tâm tư tình cảm của con người, đánh thức mọi xúc cảm sâu xa, thâm kín nhất và là một nhu cầu không thể thiếu được trong đời sống xã hội.

1.1.1.2. Âm nhạc dân gian

Theo nhận xét của nhà nghiên cứu âm nhạc dân gian Tô Ngọc Thanh thì: *“Âm nhạc dân gian là nghệ thuật dùng nhịp điệu và âm thanh để xây dựng hình tượng nghệ thuật, phản ánh cuộc sống con người. Nhịp điệu và âm thanh là vật liệu, là phương tiện phản ánh thực tại, và nhờ đó, âm nhạc khác biệt với các nghệ thuật khác. Những đặc điểm về phương tiện diễn tả nghệ thuật của âm nhạc cũng giúp ta tìm được vị trí và mối quan hệ và hình thái của nó trong chính thể của các nghệ thuật dân gian”*.

1.1.1.3. Đồng dao

Đồng dao là loại dân ca sinh hoạt đặc thù, hầu như chỉ dùng cho trẻ em hát. Tuy nhiên có khi người lớn cùng hát và bao giờ cũng do người lớn đặt ra rồi dạy cho trẻ em. Ở dạng thông thường mỗi bài đồng dao gắn với một trò chơi, mỗi câu ứng với một hành động trong trò chơi, vừa giống phân thanh âm đệm theo và cầm nhịp cho phân diễn xướng, vừa giống như lời chỉ dẫn cho động tác

1.1.2. Đặc điểm âm nhạc của Đồng dao

1.1.2.1. Giai điệu

Giai điệu của đồng dao chủ yếu là được thể hiện ở lời *nói* có vần về. Cao độ, giai điệu trong đồng dao có mối liên quan, gắn bó mật thiết với dấu giọng, thanh điệu trong tiếng Việt, nói theo âm điệu tiếng nói địa phương, điều đặc biệt nó gắn liền với thanh điệu trong tiếng Việt. Đặc điểm trong đồng dao thể hiện là hát – nói. Vì vậy tính chất âm nhạc của đồng dao dựa trên sự hòa hợp về giai điệu hát nói và sự nhịp nhàng, linh hoạt của tiết tấu, nhịp điệu. Tuy nhiên, tùy theo từng vùng miền có giọng nói khác nhau thể hiện trên cùng một bài đồng dao lại có sự khác biệt.

1.1.2.2. Nhịp, phách, tiết tấu

Các tác giả Ngọc Hà, Phạm Thị Hòa, Phạm Tú Hương, Trần Văn Khê đều thống nhất đặc điểm về nhịp, phách, tiết tấu các bài hát đồng dao như sau:

Nhịp độ (Tempo) là tốc độ, nhanh, chậm trong chuyển động âm thanh, âm nhạc, đây là yếu tố rất quan trọng đối với bất kỳ tác phẩm âm nhạc nào.

Các bài hát đồng dao, khi ghi âm lại theo cách hát - nói của trẻ em thì hầu như thường thể hiện rõ nét nhất ở nhịp $\frac{1}{4}$. Trong mỗi phách gõ của câu hát đồng dao đều mang trọng âm rõ ràng, những trọng âm này đều nhau, không phân biệt độ mạnh nhẹ trong mỗi phách.

Trong các bài đồng dao, việc gõ theo nhịp, gõ theo phách sẽ trùng nhau vì đồng dao được thể hiện dưới dạng nhịp 1 phách, vì thế khi gõ theo nhịp cũng là gõ theo phách.

Tiết tấu trong đồng dao không sử dụng những tiết tấu phức tạp, thường có thể ký âm lại ở các dạng kết hợp giữa các hình nốt đen, đen chấm đôi, móc đơn, móc đơn chấm đôi, móc kép. Vì thế, bài đồng dao khi được trẻ đọc hoặc hát lên vẫn cho thấy một cảm giác rất vui tươi, sinh động, phấn khởi.

Tóm lại, về tiết tấu đồng dao có sự thay đổi cách phân ngắt, tiết tấu của lời thơ đơn giản thường chỉ gắn với một vài cao độ bám sát thanh điệu lời ca và chỉ xây dựng trên một hoặc hai mô hình tiết tấu, tính giản dị khúc chiết, rõ ràng dễ nhớ dễ thuộc.

1.1.2.3. Thang âm

Thông thường các bài hát đồng dao hay sử dụng các thang âm 3, 4 âm, ngoài ra cũng có một số bài sử dụng thang âm 2, 5 âm hoặc 6,7 âm. Đồng dao là những bài thơ dân gian có vần, có điệu được các em hát lên, những bài hát này thường dựa trên âm điệu của tiếng nói. Trong nhiều bài hát, giai điệu chỉ là sự cách điệu tiếng nói.

1.1.3. Đặc điểm lời ca

1.1.3.1. Nội dung

Hệ thống đồng dao Việt Nam tuy có nhiều bộ phận câu thành nhưng rất thống nhất về nội dung, chúng ta có thể thấy ở một số đặc điểm nổi bật sau:

Thứ nhất, đồng dao là những bài hát dành cho trẻ con, nội dung thể hiện về thiên nhiên tươi đẹp sinh động dưới đôi mắt trẻ thơ.

Thứ hai, đồng dao là những bài hát được truyền khẩu trong dân gian nói lên một xã hội nông nghiệp gần gũi thân thương với trẻ em;

Thứ ba, các bài đồng dao được thể hiện ở môi trường văn hóa văn nghệ *chơi mà học, học mà chơi* của trẻ em.

Thứ tư, tiếng địa phương trong đồng dao thể hiện xuất xứ của một bài đồng dao và giúp cho mọi người hiểu biết thêm ngôn ngữ cũng như phong tục tập quán, nét văn hóa từng vùng miền trên khắp đất nước, nơi khởi nguồn của tình mẫu tử, lòng thương người, môi trường hình thành, bồi dưỡng nhân cách đạo đức cho trẻ em.

Ngoài các nội dung trên, trong hệ thống đồng dao Việt Nam có thêm một số nội dung mà các nhà nghiên cứu về đồng dao đang có ý kiến khác nhau [9, tr.45].

1.1.3.2. Lời ca

Lời hát đồng dao thường mộc mạc, thể hiện thế giới xung quanh qua nhận thức, hiểu biết, trí tưởng tượng của trẻ thơ. Lời đồng dao đôi khi chỉ là cái nhìn hồn nhiên đối với cuộc sống của các em, không tư duy khoa học như người lớn, đôi khi lủng củng, rời rạc, ngộ nghĩnh, đáng yêu...

Những bài hát đồng dao thường là thể thơ bốn chữ, ngoài ra còn có thể loại lục bát hoặc hai, ba bốn chữ, hay thể thơ hỗn hợp. Thành phần cấu tạo nên vần thơ bao gồm thanh điệu và âm điệu. Lối bắt vần chân và vần lưng tạo cho lời thơ của đồng dao gần với chất ca xướng hơn, ngoài ra còn phổ biến cả vần bằng *thanh không* và *thanh huyền* và vần trắc ở cả giữa dòng thơ và cuối dòng tạo ra sự luân phiên bằng trắc tương đối nhịp nhàng sinh động.

1.1.3.3. Thể thơ

Đặc trưng của đồng dao là bài hát nói, có giai điệu đơn giản, mộc mạc, ít ngân nga, sử dụng những thể loại thơ đơn giản. Bài hát đồng dao thường là thể thơ 4 chữ, ngoài ra còn có thể thơ lục bát, đôi khi cũng có (2,3,5,6,7,8 chữ). Qua các dẫn chứng trên có thể thấy rằng: Đồng dao rất đa dạng về nội dung và phong phú kết cấu qua các dạng, vần điệu. Tùy vào không gian và thời gian chơi, tùy vào lứa tuổi, khả năng ngôn ngữ của trẻ chúng ta chọn bài cho phù hợp.

1.1.4. Vai trò của Đồng dao

Đồng dao có vai trò quan trọng đối với đời sống xã hội, đối với Âm nhạc và đối với sự phát triển của trẻ em.

1.1.5. Đặc điểm tâm lý và năng lực âm nhạc của học sinh Tiểu học

Học sinh trường Tiểu học, hầu hết đều ở lứa tuổi từ 6 đến 11 tuổi, đây là giai đoạn đặc biệt quan trọng trong sự phát triển về nhận thức và nhân cách.

Ở lứa tuổi này các em rất thích sự vui nhộn, thích khám phá những điều mới lạ, đặc biệt là các trò chơi. Để hòa mình vào các trò chơi tìm sự thoải mái thư giãn sau tiết học căng thẳng.

Các em đã biết tỏ thái độ yêu thích môn học này hoặc không yêu thích môn học khác. Đời sống tình cảm của học sinh bước đầu phát triển phong phú, chủ yếu mang tính tích cực, hồn nhiên, trong sáng.

Với đặc điểm tâm sinh lý lứa tuổi nên khả năng tập trung của học sinh chưa cao, các em không muốn nghe người khác thuyết trình, diễn giảng kéo dài. Điểm nổi bật là các em dễ bị ảnh hưởng bởi sự tác động của thầy cô.

Về năng lực âm nhạc như tai nghe tinh nhạy, tay chân mềm mại thuận lợi cho các động tác trong trò chơi, hầu hết học sinh có thể nhận biết được thể nào là hát đúng, sai. Phân biệt được những âm thanh cao thấp, dài ngắn khác nhau

Sự hứng thú năng lực tiếp thu về hoạt động âm nhạc của các em trong cùng một lớp không hoàn toàn giống nhau, trong lớp thường có cả học sinh học khá giỏi, trung bình và học yếu. Cũng có học sinh có khả năng ở mặt này nhưng lại yếu ở mặt khác, ví dụ có em hát đúng về cao độ thì lại chưa vững về trường độ, có em gõ đệm tốt nhưng lại yếu về vận động theo nhạc...

Đa số các em có khả năng tham gia hoạt động âm nhạc mang tính tập thể như hát trong lớp, đồng ca ngoài sân trường, một số ít có khả năng biểu diễn đơn ca. Hầu hết các em có khả năng hát kết hợp với các hoạt động khác, như: vận động theo nhạc, gõ đệm theo nhịp, phách, tiết tấu, tham gia trò chơi.

1.1.6. Tầm quan trọng của việc đưa Đồng dao vào giảng dạy ở trường Tiểu học

Bài hát đồng dao có tác dụng giáo dục trẻ em ở nhiều khía cạnh khác nhau như: Giữ vệ sinh chung, sống chan hòa gần gũi với thiên nhiên, giúp các em rèn luyện về thể chất qua các trò chơi, phát huy khả năng tư duy, phán đoán nhanh nhẹn.

1.2. Khái quát về trường Tiểu học Phú Lợi và tình hình dạy học âm nhạc của nhà trường

1.2.1. Đôi nét về Trường Tiểu học Phú Lợi

Trường Tiểu học Phú Lợi nằm ở thành phố Thủ Dầu Một, tỉnh Bình Dương. Trường được thành lập vào năm học 2013 - 2014.

Về cơ sở vật chất thì Trường Tiểu học Phú Lợi là một trường lớn có cơ sở vật chất khang trang đầy đủ với tổng số học sinh trong toàn trường 2221 học sinh chia thành 5 khối lớp.

Đội ngũ giáo viên có 70 người gồm cán bộ và giáo viên giảng dạy, hầu hết giáo viên đạt trình độ chuẩn 100%.

Ban giám hiệu có 03 người đạt trình độ chuyên môn ĐHSP. Giáo viên giảng dạy: 57 người, trong đó có 2 giáo viên nhạc, 1 giáo viên họa, 1 giáo viên thể dục. Trình độ chuyên môn: ĐHSP: 33 người, CĐSP: 06 người, THSP: 14 người.

Hầu hết các giáo viên của trường TH Phú Lợi đều là giáo viên có kinh nghiệm lâu năm, ham học hỏi cập nhật kiến thức, có lòng yêu nghề mến trẻ sâu sắc, hết lòng vì sự nghiệp trồng người. Nhà trường thường xuyên tổ chức thi giáo viên giỏi cấp trường và tham gia thi giáo viên giỏi các cấp, kết quả: có 24 giáo viên được công nhận giáo viên dạy giỏi cấp trường, 07 giáo viên dạy giỏi cấp huyện, 01 giáo viên dạy giỏi cấp tỉnh và được công nhận giáo viên dạy giỏi quốc gia.

Riêng bộ môn Âm nhạc, trường có 02 giáo viên đảm nhiệm giảng dạy, trình độ Đại học SP Âm nhạc chính quy, nhiệt tình, có trách nhiệm cao trong công tác được giao, thường xuyên cập nhật kiến thức, thông tin mới để bổ sung và nâng cao năng lực chuyên môn, nghiệp vụ đáp ứng nhu cầu ngày càng cao của giáo dục hiện đại. Song, bên cạnh đó vẫn còn không ít vấn đề cần khắc phục như: tuổi nghề còn trẻ

nên kinh nghiệm giảng dạy chưa nhiều, sử dụng nhạc cụ còn yếu, khả năng tổ chức dàn dựng kém, kinh nghiệm ứng xử đối với học sinh còn hạn chế.

1.2.2. Tình hình dạy học âm nhạc tại trường Tiểu học Phú Lợi

1.2.2.1. Nội dung và chương trình dạy học

Qua khảo sát thực tế nội dung, chương trình dạy môn Âm nhạc tại trường TH Phú Lợi, TP Thủ Dầu Một, Bình Dương chúng tôi nhận thấy một số vấn đề còn bất cập sau:

Về khả năng tiếp thu của học sinh rất nhanh, các em rất hào hứng học bài hát đồng dao. Đặc biệt khi giáo viên dạy hát kết hợp với trò chơi đơn giản giúp các em hứng thú mà yêu thích học môn hát nhạc hơn và tạo ra không khí sôi nổi trong giờ học. Nhưng số lượng các bài đồng dao trong chương trình quá ít.

Qua tìm hiểu trong chương giảng dạy môn âm nhạc tại trường Tiểu học Phú Lợi chúng tôi nhận thấy tỷ lệ phần trăm các bài hát đồng dao trong chương trình là 1% trên cả 5 khối học có 1 bài hát đồng dao dành cho khối lớp 1. Tổng số tiết dành cho học sinh học bài đồng dao là 1 tiết học và 2 tiết ôn tập. Đó là bài *tập tầm vòng nhạc* của Lê Hữu Lộc phỏng theo lời đồng dao cổ. Trong khi các bài hát thông thường chiếm tỷ lệ cao trong chương trình giảng dạy.

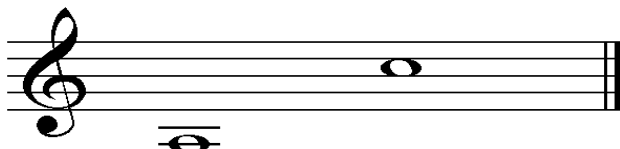
Trên cơ sở khảo sát những bài hát đang được đưa vào dạy trong môn Âm nhạc tại trường TH Phú Lợi, TP Thủ Dầu Một, Bình Dương còn một số hạn chế như sau:

Khối lớp 1: Bài hát *Quả*, Nhạc và lời: Xanh Xanh, dạy ở tiết thứ 24, tuần thứ 24.

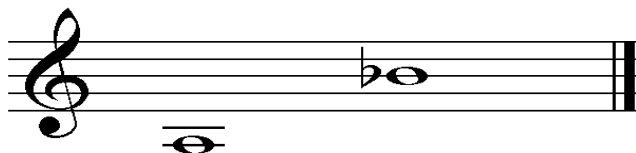
Thứ nhất, Lời bài hát quá dài, mặc dù có sự lặp đi lặp lại nhưng rất khó nhớ.

Vì vậy việc học thuộc bài hát sẽ mất thời gian nhiều.

Thứ hai, Về âm vực trong bài hát từ La quãng tám nhỏ tới nốt Đô hai ở quãng tám hai.

Theo tài liệu *Âm nhạc và phương pháp dạy học âm nhạc* đã phân tích thì tầm cỡ giọng hát ở học sinh lớp 1, lớp 2 là từ nốt La *quãng tám nhỏ* tới nốt Si giáng ở quãng tám một.

Khối lớp 2: Bài hát *Cộc cách tùng cheng*, Nhạc và lời: Phan Trần Bảng, dạy ở tiết 11, tuần 11.

Thứ nhất, Lời bài hát dài, rất khó trong việc các em nhớ và học thuộc lời bài hát.

Thứ hai, Ca từ trong bài hát giới thiệu về các nhạc cụ gõ và âm vang của các nhạc cụ đó. Bài này thích hợp trong tiết âm nhạc thường thức hơn là cho học sinh học hát.

Thứ ba, Về âm vực trong bài hát có nhiều nốt Đô hai ở quãng tám hai, nên rất khó hát.

Khối lớp 3: Bài hát *Con chim non*, Dân ca Pháp, dạy ở tiết thứ 11, tuần thứ

11, trong chương trình môn âm nhạc khối lớp 3.

Thứ nhất, Bài hát *Con chim non*, là một bài hát được dịch qua lời Việt từ dân ca Pháp.

Thứ hai, Ngoài học hát để hiểu nội dung của tác phẩm, thì các em cũng cần hiểu về nét giai điệu đặc trưng của dân tộc.

Khối lớp 4: Bài hát *Trên ngựa ta phi nhanh*, Nhạc và lời: Phong Nhã, dạy ở tiết thứ 8, tuần thứ 8.

Thứ nhất, Giai điệu của bài hát khó nhớ, khó hát so với lứa tuổi của các em, nên việc học thuộc bài hát rất khó đối với các em.

Thứ hai, Bài hát nhiều nốt Rê hai ở quãng tám hai, cao so với tầm cỡ giọng các em nên việc thể hiện bài hát là rất khó đối với các em.

Theo tài liệu *Âm nhạc và phương pháp dạy học âm nhạc* đã phân tích thì tầm cỡ giọng hát ở học sinh lớp 3, lớp 4, lớp 5: Từ nốt Son quãng tám nhỏ) tới nốt Si giáng quãng tám một.

Khối lớp 5: Bài hát *Ước mơ*, Nhạc: Trung Quốc, lời Việt: An Hòa, dạy ở tiết thứ 12, tuần thứ 12.

Thứ nhất, Bài hát *Ước mơ*, là một bài nhạc của Trung Quốc

Thứ hai, Ngoài học hát để hiểu nội dung của tác phẩm, thì các em cũng cần hiểu về nét giai điệu đặc trưng của dân tộc.

Thứ ba, Trong bài hát này sử dụng nhiều nốt Mi hai ở quãng tám hai, như vậy, qua so sánh chúng ta sẽ thấy âm vực cao so với tầm cỡ giọng của học sinh tiểu học. Vì vậy, việc thể hiện bài hát rất khó đối với các em.

Việc sử dụng các bài đồng dao vào các hoạt động ngoại khóa tại trường tiểu học Phú Lợi cũng còn những bất cập.

Theo quan sát của chúng tôi, mức độ và thời gian tập trung chú ý của các em trong các hoạt động ngoại khóa cũng còn hạn chế, do đó, cần sự thay đổi các dạng hoạt động trong tiết học, các bài tập sáng tạo, nắm vững kiến thức, kỹ năng hoạt động âm nhạc phong phú đa dạng. Bên cạnh các em có năng khiếu và khả năng tai nghe rất tốt, bắt giọng nhanh, âm thanh trong trẻo, chuẩn xác, khả năng ghi nhớ giai điệu và lời ca tốt, tay chân mềm dẻo và thích vận động khi ca hát, có khả năng trình diễn khá tốt, cũng còn nhiều em giọng nói còn ngọng, phát âm sai chưa đúng phụ âm “L” và “N”. Thêm vào đó còn rất nhiều em nhút nhát, rụt rè, và thiếu tự tin khi hát một mình. Mặc dù các em được học tập trong môi trường giáo dục tốt, cơ sở vật chất trang thiết bị máy móc hiện đại, hơn thế rất nhiều em đã được tiếp xúc với Âm nhạc từ khi còn nhỏ.

Qua tập hợp ý kiến 45 giáo viên và quan sát các em học sinh ở trường đã cho thấy: hầu hết các giáo viên đều nhận thức được vai trò ý nghĩa, sự cần thiết của các hoạt động ngoại khóa âm nhạc (các hoạt động bồi dưỡng, rèn luyện vui chơi, tập thể, nhóm ngoài giờ học) trong công tác giáo dục học sinh. Qua quan sát, các em học sinh cũng rất yêu thích các hoạt động có kết hợp các bài đồng dao vì trong các hoạt động

vui chơi các em được thỏa mãn nhu cầu vận động trải nghiệm âm nhạc vui nhộn. Việc sử dụng các bài hát Đồng dao vào trong hoạt động ngoại khóa sẽ tạo một không khí mới và cách học mới cho các em thấy thích thú và có tình cảm với loại hình âm nhạc cổ truyền giàu bản sắc dân tộc và phù hợp với lứa tuổi của các em.

1.2.2.2. Phương pháp dạy học

Qua khảo sát cho thấy: Đa số các GV đều nhận thức được việc lựa chọn, sử dụng PPDH và hình thức tổ chức dạy học là cần thiết nhưng trên thực tế chúng tôi thấy rằng một số GV thực hiện chưa hiệu quả, các tiết học thường lặp lại trình tự theo khuôn mẫu quy định, chưa có sự sáng tạo trong dạy học, chưa có các hoạt động thực tiễn về âm nhạc, làm cho HS không có hứng thú và không phát huy được tính tích cực trong học tập, chất lượng dạy - học kém hiệu quả.

Thực tế hiện nay thành phố Thủ Dầu Một nói chung và ở trường tiểu học Phú Lợi nói riêng, GV âm nhạc còn thiếu năng lực rèn luyện cảm thụ thính giác dẫn đến tình trạng GV dạy âm nhạc nhưng vốn kiến thức về đồng dao cũng như bài hát đồng dao còn quá ít, nhiều khi hát còn chưa chính xác. Do đó, xét về góc độ chuyên môn thì đây là vấn đề cần bồi dưỡng cho GV.

Tiểu kết

Trong chương 1, chúng tôi đã trình bày về khái niệm đồng dao và các khái niệm công cụ khác, Qua đó thấy rằng: Kho tàng văn học dân gian là vốn quý của dân tộc, có ý nghĩa giáo dục lớn đối với con người nói chung và trẻ em nói riêng, đặc biệt là học sinh tiểu học. Tính cách và tâm hồn người Việt đều được nuôi dưỡng và phát triển từ ấu thơ, trong đó có những bài hát và trò chơi dân gian. Đồng dao là một bộ phận quan trọng trong kho tàng thơ ca dân gian gồm những lời hát thường gắn liền với hoạt động vui chơi và trò chơi của trẻ em, giúp cho các em tiếp xúc môi trường thiên nhiên, xã hội, đời sống gần gũi quanh các em, đem lại cho các em những cảm xúc tốt đẹp, những hiểu biết phù hợp với tâm lý trẻ lúc ấu thơ và suốt thời gian dài của tuổi vị thành niên, góp phần giáo dục các em thành những người lao động, người công dân có ích cho đất nước.

Các bài đồng dao thường là thể hát nói gắn với một trò chơi. Việc tổ chức cho HS vui chơi và vận động đã tạo cho các em sự hứng thú, phấn khởi thoải mái, giúp cho các em vừa chơi, vừa học. Đặc biệt lời của các bài đồng dao dễ thuộc, dễ chơi, trong sáng giản dị, điều đó sẽ giúp cho các em nhanh thuộc bài hát, phù hợp với lứa tuổi nhi đồng.

Trường Tiểu học Phú Lợi là một trường nằm trong trung tâm thành phố có mặt bằng dân trí cao, được sự quan tâm của các cấp chính quyền và Phòng GD - ĐT thành phố, cơ sở vật chất thì Trường Tiểu học Phú Lợi là một trường lớn có cơ sở vật chất khang trang, công tác giáo dục được chú trọng đầu tư hơn theo tinh thần đổi mới với cơ sở vật chất khang trang, đội ngũ giáo viên yêu nghề, có trình độ. Việc dạy học âm nhạc, trường cũng đã có sự quan tâm đúng mức: trang bị những thiết bị, đồ dụng dạy học môn Âm nhạc, chất lượng dạy học môn âm nhạc cũng như các bài hát dân ca đảm bảo với chương trình quy định của bộ. Tổ chức các chương trình ngoại khóa, câu lạc bộ hát dân ca... các hội thi văn nghệ vào các ngày lễ lớn của trường để giúp học sinh nâng cao văn hóa âm nhạc. Điều này cũng đã góp phần phong trào văn hóa văn nghệ sôi nổi ở trong nhà trường.

Tuy nhiên, việc đưa các bài hát đồng dao vào chương trình dạy và hoạt động ngoại khóa số lượng ít, hình thức đơn điệu, chưa đa dạng. Nguyên nhân một phần do nguồn tài liệu đồng thời cơ sở vật chất hạn chế nên việc tổ chức còn có sự lặp lại, điều này gây sự nhàm chán cho trẻ. Việc lựa chọn các bài đồng dao chủ yếu theo nội dung chưa có tiêu chí cụ thể với lứa tuổi tiểu học. Đặc biệt, việc xây dựng, dàn dựng một số bài đồng dao chưa phong phú, đa dạng nên chưa thu hút được sự tham gia đông đảo từ phía HS...

Vì vậy, việc lựa chọn các bài đồng dao dựa trên các tiêu chí, đặc điểm cụ thể vừa phù hợp với lứa tuổi tiểu học, nội dung trò chơi và phương pháp tổ chức đáp ứng yêu cầu rèn luyện thể chất, tâm lý, trí tuệ... là rất quan trọng. Chính vì thế, việc bổ sung các bài đồng dao dựa trên các tiêu chí được chúng tôi thực hiện trong phần *Biện pháp dạy học đồng dao ở trường Tiểu học Phú Lợi* ở chương 2 tiếp theo.

Chương 2

BIỆN PHÁP DẠY HỌC ĐỒNG DAO TẠI TRƯỜNG TIỂU HỌC PHÚ LỢI

2.1. Sự cần thiết đưa đồng dao vào dạy học ở trường tiểu học

2.1.1. Cơ sở lý luận của giải pháp

Thực hiện Nghị quyết TW5 (khóa VIII) của Đảng về giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc, trong những năm qua Tỉnh ủy, Ủy ban nhân dân tỉnh Bình Dương đã chỉ đạo các ngành, các cấp phối hợp triển khai thực hiện nhiều đề án về bảo tồn, phát triển văn hóa dân tộc. Làm tốt công tác nghiên cứu, sưu tầm, giữ gìn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống tốt đẹp từng bước làm phong phú đời sống tinh thần của nhân dân. Bên cạnh việc thực hiện nghị quyết này, ngành giáo dục cũng đã thực hiện công văn của Bộ giáo dục về việc đưa âm nhạc dân tộc vào giảng dạy ở trường phổ thông, đây là yêu cầu cấp thiết của Bộ GD&ĐT đề ra với tiêu chí: Thực hiện hiệu quả công tác tuyên truyền phổ biến đường lối, chính sách của Đảng, pháp luật của Nhà nước đến với người dân, việc giáo dục âm nhạc dân gian trong nhà trường phổ thông là hoạt động thiết thực để bảo tồn và phát huy văn hóa dân tộc. Điều này càng trở nên cần thiết hơn khi xã hội hiện đại đang tác động đến đời sống con người. Với ý nghĩa đó, Bộ GD&ĐT đã đưa việc giáo dục bản sắc văn hóa dân tộc vào trong các chương trình đào tạo từ các trường Đại học, Cao đẳng cho đến các cấp học phổ thông, Tiểu học và Mầm non.

Theo công văn số 5977/BGDĐT-GDTrH ban hành ngày 7/7/2008 kèm theo quyết định số 16/2006/QĐ-BGDĐT ngày 5/5/2006 của thứ trưởng Nguyễn Vinh Hiển về việc hướng dẫn dạy học nội dung giáo dục âm nhạc dân tộc: Cần chọn lọc giới thiệu vốn âm nhạc truyền thống, một số làn điệu dân ca đặc trưng của địa phương, giới thiệu một số nhạc cụ dân tộc và hướng dẫn HS sưu tầm vốn âm nhạc dân gian. Đây là cơ sở để chúng ta mạnh dạn đưa đồng dao vào giảng dạy ở trường tiểu học.

2.1.2. Điều kiện tiên quyết của việc đưa đồng dao vào dạy học ở trường tiểu học

Muốn đạt được mục tiêu đề ra, ngoài những yếu tố cơ bản khác thì yếu tố cần thiết đầu tiên mang tính khả thi đó là những yêu cầu về người giáo viên đứng lớp.

Nhiều nghiên cứu đã chứng minh rằng muốn đạt chất lượng dạy học một nội dung nào đó cần phải nâng cao tính hiệu quả của GV. Bởi chúng ta có nghiên cứu áp dụng nhiều phương pháp hay nhưng tư tưởng người dạy chưa thông thì không thể đạt

được những điều mong muốn. Chính vì thế trong tài liệu giới thiệu khá đầy đủ về PPDH lấy học sinh làm trung tâm, tác giả R. Batliner đã khẳng định ngay ở trang đầu: “Giáo viên là yếu tố chủ chốt quyết định việc dạy và học có chất lượng”. Những người GV giảng dạy hiệu quả dường như thành công với tất cả đối tượng HS ở các mức độ nhận thức khác nhau, bất chấp sự không đồng nhất trong lớp học của họ. Chúng tôi muốn đề cập đến vấn đề này vì nếu đưa đồng dao vào chương trình mà giáo viên dạy không tốt sẽ không đáp ứng được mục tiêu mong muốn. Vì vậy, GV cần phải đạt những điều kiện sau:

- GV có kiến thức chuyên môn về dân ca nói chung và đồng dao nói riêng
- Trau dồi năng lực ngôn ngữ vì ngôn ngữ là một yếu tố rất cần thiết của người GV, bởi GV có năng lực ngôn ngữ tốt thì có khả năng truyền thụ kiến thức cho HS hiệu quả hơn và cũng thể hiện được phong thái giảng dạy thú vị, dễ hiểu, nhất là văn hóa dân tộc có nhiều từ ngữ mang tính dân gian mà các em chưa được tiếp cận nhiều. Vì vậy, cần ở người GV giàu những ngôn ngữ phân tích, giải thích nhằm giúp các em hiểu được nội dung tác phẩm, cái đẹp ẩn chứa trong những ca từ đó và kể cả cách xử lý các tình huống sư phạm cũng sẽ rất tế nhị.

- Đạo đức nghề nghiệp là điều bắt buộc phải có ở một người GV đã được học ở trường sư phạm. Trên thực tế quá trình dạy học, một cử chỉ, hành vi tuy rất nhỏ của GV đối với HS đôi khi không chú ý nhưng nó lại có ảnh hưởng đến chất lượng của môn học. Như vậy, GV cần nắm bắt sự phát triển tâm sinh lí và thể hiện sự quan tâm đến HS.

2.2. Các giải pháp chính

2.2.1. Đề xuất dạy học đồng dao vào chương trình chính khóa

2.2.1.1. Bổ sung các bài đồng dao

Việc đưa đồng dao vào chương trình đào tạo nhằm mục đích nâng cao chất lượng đào tạo góp phần giáo dục, phát triển toàn diện nhân cách cho trẻ.

Đồng dao và trò chơi đồng dao rất phong phú và đa dạng, nên chúng tôi sẽ lựa chọn các bài hát đồng dao và trò chơi đồng dao có nội dung phù hợp với độ tuổi học sinh tiểu học, phù hợp với chủ đề và mục tiêu giáo dục ở trường tiểu học, đó là các chủ đề về bản thân, gia đình, thế giới động vật, thế giới thực vật, các hiện tượng tự nhiên, quê hương, Đảng - Bác Hồ, tết, mùa xuân, trường mầm non. Vì vậy, muốn xây dựng chương trình, bổ sung chương trình đào tạo phù hợp với các điều kiện dạy và học của giáo sinh, đáp ứng được mục tiêu của chương trình đào tạo phải dựa trên một số tiêu chí sau:

Tiêu chí thứ nhất: Lựa chọn nội dung dễ hát, dễ chơi:

Tiêu chí thứ hai: Lựa chọn đảm bảo tính hấp dẫn, hào hứng:

Tiêu chí thứ ba: Lựa chọn nội dung theo chủ đề giáo dục tại trường tiểu học:

Tiêu chí thứ tư: Lựa chọn những bài đồng dao, trò chơi đồng dao phát huy tính sáng tạo, chủ động của học sinh tiểu học:

Căn cứ vào bốn tiêu chí trên, chúng tôi đề xuất đưa một số bài đồng dao vào chương trình giảng dạy tại trường tiểu học Phú Lợi.

Bài được lựa chọn

Ở khối lớp 1, bài hát được lựa chọn đưa vào giảng thay thế ở tiết học thứ 24, tuần 24 là bài: *Bịt mắt bắt dê*.

Ở khối lớp 2, bài hát được lựa chọn đưa vào giảng thay thế ở tiết học thứ 11, tuần 11 là bài: Bỏ khăn. Kế hoạch bài dạy.

Ở khối lớp 3, bài hát được lựa chọn đưa vào giảng thay thế ở tiết học thứ 12, tuần 12 là bài: Chùm nụm chùm nọ. Kế hoạch bài dạy.

Ở khối lớp 4, bài hát được lựa chọn đưa vào giảng thay thế ở tiết học thứ 8, tuần thứ 8 là bài hát: Chọi trâu. Kế hoạch bài dạy.

Ở khối lớp 5, bài hát được lựa chọn đưa vào giảng thay thế ở tiết học thứ 12, tuần thứ 12 là bài hát: Xìa cá mè. Kế hoạch bài dạy.

2.2.1.2. Phương pháp dạy đồng dao

Phương pháp giảng dạy là cách thức truyền đạt và các hoạt động của GV giảng dạy cho HS nắm được kiến thức, kỹ năng, kỹ xảo, phát triển năng lực nhận thức, hình thành thế giới quan khoa học và phát triển nhân cách toàn diện.

Phương pháp giảng dạy có ảnh hưởng trực tiếp đến kết quả chất lượng dạy học. Trong phương pháp dạy học cần đảm bảo phát huy tính tích cực, tự giác, độc lập của HS trong quá trình học tập, giảng dạy và học tập phải gắn liền với đời sống xã hội: học đi đôi với hành.

Có nhiều phương pháp khác nhau có thể vận dụng trong quá trình dạy học. Trong dạy học âm nhạc, có những phương pháp mang tính đặc thù riêng như: Phương pháp trình bày tác phẩm, phương pháp thực hành - luyện tập, phương pháp cảm thụ âm nhạc...

Âm nhạc nói chung và dân ca nói riêng là môn học nằm trong chương trình giáo dục của nhà trường tiểu học, vì vậy cũng phải tuân theo những phương pháp chung của quá trình dạy học, nhưng do tính đặc thù nên cũng có những điểm riêng trong quá trình truyền dạy đồng dao. Sử dụng các phương pháp dạy học đồng dao thích hợp sẽ góp phần nâng cao chất lượng dạy và học.

Như đã trình bày trong chương 1, qua tìm hiểu tình hình giảng dạy âm nhạc ở trường tiểu học Phú Lợi cho thấy về phương pháp dạy học cũng còn những hạn chế, bất cập. Bên cạnh đó, chúng tôi nhận thức rằng, phương pháp dạy học hát dân ca hiện nay nên đổi mới để thích ứng với đặc thù của nó thì mới thu hút và tạo được chất lượng học tập của học sinh trong nhà trường. *Nếu có phương pháp tổ chức và giảng dạy tốt, chắc chắn sẽ mang lại kết quả giúp cho học sinh rèn luyện tốt kỹ năng, có những hiểu biết, thêm yêu mến những làn điệu dân ca Việt Nam nói chung và đồng dao nói riêng.* Vì vậy, trong phạm vi nghiên cứu đề tài này, tôi đã vận dụng cơ sở lý luận về phương pháp dạy học theo hướng tích cực để ứng dụng vào tiến trình dạy học đồng dao trên cho học sinh.

Để phát huy tính tích cực trong học tập, đồng thời nâng hiệu quả tiếp thu của học sinh khi dạy đồng dao, chúng ta sẽ thực hiện các bước như sau:

Bước 1: Giới thiệu bài hát

Bước 2: Trình bày mẫu.

Bước 3: Luyện thanh

Bước 4: Dạy đồng dao

Bước 5: Luyện tập, củng cố, kiểm tra.

2.2.2. Đưa các bài đồng dao vào tổ chức hoạt động ngoại khóa

2.2.2.1. Vị trí, vai trò của hoạt động ngoại khóa âm nhạc

Hoạt động ngoại khóa (HĐNK) âm nhạc có một vị trí rất quan trọng trong công tác giáo dục âm nhạc. Các HĐNK âm nhạc kết hợp cùng với các hoạt động dạy học tạo thành một cấu trúc giáo dục âm nhạc nhà trường hoàn chỉnh, góp phần hoàn thành mục tiêu, nhiệm vụ giáo dục. HĐNK âm nhạc cùng với giảng dạy âm nhạc chính khóa là một thể thống nhất của giáo dục âm nhạc, song song cùng tồn tại hỗ trợ và bổ sung cho nhau một cách tốt.

HĐNK âm nhạc bổ sung kiến thức thực hành, lý thuyết cho giờ chính khóa, nhưng nó cũng có những điểm riêng mà giáo dục âm nhạc chính khóa không có được, hoạt động này cùng với giáo dục âm nhạc chính khóa, hình thành nên một thể thống nhất của môn học âm nhạc trong trường học. Vì vậy, trong quá trình tổ chức, hướng dẫn hoạt động ngoại khóa âm nhạc giáo viên cần nắm rõ được đặc điểm phát triển sinh lý học sinh *lứa tuổi, giới tính, sức khỏe, nhu cầu, sở thích âm nhạc...*

Các điều kiện cần thiết để thực hiện công tác hiệu quả. Một số nguyên tắc cơ bản của HĐNK đó là: HĐNK âm nhạc mang tính giáo dục truyền thống đáp ứng nhu cầu, sở thích của học sinh, mang tính chất tự nguyện, tự giác, có chương trình, kế hoạch cụ thể, xã hội hóa hoạt động ngoại khóa âm nhạc, đảm bảo tính phổ thông, đại chúng và đảm bảo theo đúng định hướng và mục tiêu trong giáo dục [38, tr.11].

Một trong những yếu tố quan trọng để người giáo viên thực hiện được nhiệm vụ của mình là việc thực hiện chương trình với những biện pháp tích cực về chính khóa – ngoại khóa. Trong chương trình mới, công tác ngoại khóa trở thành một phần quan trọng, khăng khít với chính khóa. Công tác ngoại khóa, nhất là công tác ngoại khóa về âm nhạc không hề mâu thuẫn với nội dung giáo dục và giáo dỡng của nhà trường hiện nay, mà trái lại cần bổ sung và nâng cao chất lượng của chính khóa lên một bước mới.

HĐNK âm nhạc trong nhà trường, không chỉ gắn với nội dung chương trình học tập mà nó còn cần thiết phải gắn bó với những hoạt động văn hóa xã hội quan trọng, với phong trào quần chúng ngoài xã hội, tạo nên hiệu quả giáo dục toàn diện và sâu sắc. Theo phương hướng gắn nhà trường với cuộc sống, có thể nói bất cứ hoạt động nào của nhà trường cũng không thể tách rời ra khỏi đời sống xã hội. Trong phương hướng này, nhà trường phải trở thành một trung tâm văn hóa và khoa học kỹ thuật của địa phương nơi trường trú đóng. Chính điều này sẽ tạo nên mối liên hệ chặt chẽ giữa nhà trường với đời sống bên ngoài, tạo điều kiện cho nhà trường đóng góp phần thiết thực của mình vào sự nghiệp cách mạng trên mặt trận văn hóa tư tưởng đối với thế hệ trẻ, vừa nâng cao được tác dụng to lớn của nhà trường với thanh thiếu niên. Có điều kiện gắn bó với thực tế cuộc sống hơn đối với nhà trường, càng mở rộng thì vốn sống của thầy và trò được nâng cao. Vốn sống càng nhiều thì việc cảm thụ âm nhạc có điều kiện tốt để nảy nở cảm xúc tinh tế, sâu sắc không chỉ với học trò mà còn cả với các thầy, cô giáo.

Mục đích của HĐNK âm nhạc là tạo ra các hoạt động trải nghiệm, thực hành, rèn luyện hay củng cố mở rộng những hiểu biết về văn hóa âm nhạc cho học sinh. Hoạt động ngoại khóa âm nhạc không chỉ là môi trường để các học sinh tiểu học thực hành và vận dụng những hiểu biết và kỹ năng thực hành âm nhạc, mà còn là môi trường tạo nên sự gắn bó đoàn kết, những cơ sở nền tảng của tình cảm cộng đồng xã hội, lòng yêu quý và trân trọng các giá trị nghệ thuật của nhân loại và dân tộc. Đồng

thời đây cũng là những môi trường để phát hiện ra năng khiếu và tài năng của các em. Từ đó thầy, cô giáo phát huy những năng khiếu của các em để trở thành người hữu ích cho xã hội.

Chính vì vậy hoạt động ngoại khóa âm nhạc cùng với những hoạt động tập thể, cộng đồng khác sẽ có vai trò ý nghĩa quan trọng trong việc giáo dục và phát triển toàn diện.

Qua quá trình công tác giảng dạy và tham gia các hoạt động phong trào âm nhạc ở một số trường chúng tôi thấy rằng xây dựng chương trình âm nhạc ngoại khóa nhằm:

Thứ nhất, Phát triển nhu cầu yêu thích âm nhạc của học sinh, từ đó giúp các em tích lũy thêm về kiến thức âm nhạc, các khả năng về hoạt động âm nhạc, phát triển tư duy âm nhạc. Qua đó hiểu được tư tưởng, tình cảm thể hiện trong âm nhạc.

Thứ hai, Phát huy được khả năng âm nhạc của học sinh, qua đó đánh giá được năng lực hoạt động âm nhạc của các em, đồng thời phát hiện ra những học sinh có năng khiếu để có kế hoạch, biện pháp bồi dưỡng hạt nhân tiêu biểu, làm nòng cốt trong phong trào văn nghệ của học sinh.

Thứ ba, Giáo dục đạo đức, thẩm mỹ, thị hiếu âm nhạc, óc sáng tạo âm nhạc của học sinh.

Thứ tư, Ôn luyện củng cố những kiến thức âm nhạc đã được học trong chương trình chính khóa.

Đối với các bài đồng dao, việc đưa vào dạy học trong các HĐNK âm nhạc kết hợp với giảng dạy trong chương trình chính khóa sẽ tạo thành một thể thống nhất của giáo dục âm nhạc, hỗ trợ và bổ sung cho nhau để giúp học sinh hứng thú, dễ tiếp thu và nâng cao hiệu quả học tập.

2.2.2.2. Yêu cầu của việc tổ chức hoạt động ngoại khóa

Hoạt động ngoại khóa là hoạt động giảng dạy âm nhạc bổ sung kiến thức thực hành, lý thuyết cho giờ chính khoá, nhưng nó cũng có những điểm riêng mà giáo dục âm nhạc chính khoá không có được, hoạt động này cùng với giáo dục âm nhạc chính khoá, hình thành nên một thể thống nhất của môn học âm nhạc.

HĐNK còn là môi trường giáo dục mang tính *mở - linh hoạt* như một sân chơi để các em được giao lưu, chia sẻ, học tập, trải nghiệm và thể hiện năng khiếu của bản thân cùng nhóm bạn trong tập thể.

Bài hát đồng dao là những câu hát dân gian truyền miệng, thường do trẻ em hát lúc vui chơi, sinh hoạt. Nó thể hiện rõ nét tính chất nguyên hợp về chức năng, về nghệ thuật của văn học dân gian. Lời ca gắn bó một cách hài hòa, chặt chẽ với âm nhạc, với trò chơi, phù hợp với nhu cầu vui chơi, tâm sinh lý trẻ nhỏ. Muốn đưa các bài hát đồng dao vào hoạt động ngoại khóa cần phải có sự phối hợp giữa giáo viên và học sinh và phải đạt các tiêu chí: Phù hợp với nội dung, phù hợp với đối tượng, phù hợp với cơ sở vật chất (CSV) và phương tiện hiện có. Quan trọng nhất là cần đầu tư một kịch bản sáng tạo, đa dạng, hấp dẫn.

Phù hợp với nội dung: Để sử dụng đồng dao vào HĐNK, nhà trường cần lập kế hoạch HĐNK theo kỳ học, năm học. Cần chọn HS có năng khiếu, tích cực là HS có giọng hát tốt và tai nghe tốt. Việc lựa chọn các tiết mục có một ý nghĩa quan trọng cho sự thành công hoạt động. Vì vậy, các bài đồng dao được chọn trước hết phải có giai điệu hay, đặc sắc, nội dung âm nhạc phải chặt chẽ, phù hợp với chủ đề và phải

thể hiện được một chủ đề của HĐNK nhất định. Các bài hát đồng dao trong chương trình phải đa dạng về thể loại, để tạo cho màu sắc của chương trình được phong phú. Tính chất âm nhạc trong các bài đồng dao cũng phải sinh động, vui nhộn, sáng tạo, sôi nổi, sẽ làm cho chương trình trở nên hấp dẫn, hài hoà.

Qua tìm hiểu nội dung, chương trình HĐNK của Trường Tiểu học Phú Lợi cho thấy: trong những năm vừa qua HĐNK của trường đã đạt được một số ưu điểm trong việc giáo dục chính trị, tư tưởng, đạo đức, trí tuệ, thẩm mỹ cho HS. Hàng năm Nhà trường đều xây dựng kế hoạch và tổ chức các hoạt động ngoại khóa để GV và HS cùng tham gia, trong đó có đưa một số bài đồng dao vào HĐNK. Các bài đồng dao được lựa chọn đưa vào HĐNK có nội dung đồng nhất với chủ đề.

Lựa chọn các bài đồng dao phù hợp với chủ đề chương trình như chương trình *Thi hội trăng rằm, Hoa phượng đỏ, Ngày thành lập Đoàn...* Việc này quyết định phần lớn sự thành công của tiết mục nói riêng và của hoạt động ngoại khóa nói chung.

Phù hợp với đối tượng: Việc lựa chọn các bài đồng dao nhất thiết phải phù hợp với khả năng âm nhạc của học sinh.

Phù hợp với cơ sở vật chất và phương tiện hiện có: Để sử dụng các bài đồng dao vào HĐNK Trường Tiểu học Phú Lợi cần đảm bảo về CSVC như sân trường, diện tích phòng tập, âm thanh, ánh sáng, nhạc cụ, diện tích lớp học, đồ dùng.

Chuẩn bị trang phục, đồng phục, đạo cụ *trống, khăn...* cho phù hợp với các tiết mục.

Bố trí, sắp xếp đội hình biểu diễn cho thích hợp. Sự phối hợp giữa GV và HS đạt các tiêu chí: Phù hợp với nội dung, phù hợp với đối tượng, phù hợp với CSVC và phương tiện hiện có. Các tiết mục được sắp xếp phải có sự tương phản về thể loại, tính chất âm nhạc và hình thức biểu diễn. Để có một chương trình biểu diễn hài hoà, cần xen kẽ các tiết mục ít người và nhiều người biểu diễn.

Quan trọng nhất là cần đầu tư một kịch bản, đa dạng, hấp dẫn trong việc đưa các bài hát đồng dao vào HĐNK được thực nghiệm tại Trường Tiểu học Phú Lợi.

Có thể khẳng định rằng, hoạt động ngoại khóa âm nhạc là hoạt động không thể thiếu trong nhà trường, bởi đây chính là một môi trường học tập *mở* và *mềm hóa* các nội dung bài học. Việc lồng ghép giữa truyền thụ kiến thức và kỹ năng trong các hoạt động vui chơi và thực hành một cách khách quan khoa học và sáng tạo. Do đó, kiến thức, kỹ năng mà học sinh trải nghiệm và nhận thức trong các hoạt động *học - mà chơi* này sẽ được ghi nhớ sâu sắc và vận dụng ở những chừng mực, hoàn cảnh nhất định trong cuộc sống hàng ngày. Việc sử dụng bài hát đồng dao vào HĐNK không chỉ giúp HS làm quen và củng cố khả năng âm nhạc mà còn có ý nghĩa trong việc giáo dục thể chất, giúp HS rèn luyện ngôn ngữ, các *kỹ năng mềm* và điều quan trọng đó là góp phần bảo tồn, phát huy và trân trọng các giá trị văn hóa bản sắc dân tộc.

Hoạt động ngoại khóa kết hợp với bài hát đồng dao không chỉ mang lại cho học sinh sự hứng thú và hưởng thụ những giá trị tinh thần, mà còn mang đến cho các em những hành trang tri thức văn hóa cao đẹp biết bao đời ông cha ta đã hun đúc và truyền lại cho con cháu. Đặc biệt hơn là khi được thiết kế thành những hoạt động vui chơi - học tập, vui nhộn bổ ích phù hợp với đặc điểm tâm sinh lý của lứa tuổi nên lại càng thu hút các em tích cực tham gia. Mỗi khi tham gia vào hoạt động, các em

không chỉ đơn thuần được trình diễn một cách tự tin các kỹ năng thực hành âm nhạc, mà còn được trải nghiệm thu nhận “những kỹ năng mềm”, những nét đẹp trong giao tiếp, chuẩn mực đạo đức, những ứng xử văn hóa rất cần thiết trong cuộc sống. Thông qua việc thực hành kỹ năng chơi, những vai diễn chính là việc trẻ tiếp xúc làm quen sớm với những tình huống, hoàn cảnh, môi trường của cuộc sống *thật* sau này chứ không phải là những cảm xúc và kỹ năng thực hành âm nhạc. Chính vì vậy, bài hát đồng dao trong HDNK đã và sẽ mang lại hiệu quả giáo dục và ý nghĩa xã hội sâu sắc.

2.2.2.3. Tác dụng của việc đưa đồng dao vào tổ chức hoạt động ngoại khóa

Trong giáo dục ở bậc tiểu học, một trong những nguyên tắc giáo dục quan trọng là nguyên tắc đảm bảo giáo dục trong tập thể. Người giáo viên tiểu học, nhất là giáo viên dạy âm nhạc phải luôn chú ý đến vấn đề này. Tập thể là một cộng đồng người được liên kết với nhau bằng mục đích chung, bằng những hoạt động cùng nhau nhằm thực hiện mục đích, nhờ vậy vừa mang lại lợi ích chung, vừa mang lại những lợi ích riêng trong sự thống nhất với nhau. Tập thể học sinh vừa là môi trường, vừa là phương tiện để giáo dục học sinh, trong đó học sinh được hỗ trợ, giúp đỡ để hình thành và phát triển các năng lực, hình thành những phẩm chất cần thiết của người công dân mới. Để xây dựng một tập thể học sinh lành mạnh không bè phái, không đi ngược lại lợi ích của từng cá nhân đòi hỏi người giáo viên phải có nhiều biện pháp phù hợp.

Trong số rất nhiều các biện pháp đó thì việc tổ chức các hoạt động vui chơi không những thu hút sự chú ý của các học sinh trong lớp mà còn góp phần tăng cường tinh thần đoàn kết, ý thức tập thể và nhiều lợi ích khác. Trong hoạt động vui chơi của học sinh tiểu học, các trò chơi được tổ chức bài bản và hiệu quả hơn bởi trong vui chơi, các em đã thể hiện rõ tính tự lực và chủ động. Các em tự chơi theo ý thích của mình là chính, đồng thời ở độ tuổi này, bạn chơi trở thành nhu cầu thường xuyên ở trẻ em.

Trò chơi dân gian cùng với hát đồng dao là một hoạt động vui chơi mang lại nhiều lợi ích. Trò chơi dân gian kèm đồng dao bao giờ cũng có từ hai người chơi trở lên vì vậy nó mang tính tập thể cao. Thể hiện sự đoàn kết, hợp tác khi chơi là mục đích mà giáo viên hướng tới khi tổ chức các hoạt động này. Chính vì lẽ đó, nhiệm vụ của người giáo viên là cần phải hướng các em vào hoạt động vui chơi lành mạnh và bổ ích, kích thích tinh thần tập thể ở các em, điều mà thời nào cũng cần.

Ngoài ra, căn cứ vào lý thuyết về hoạt động trong tâm lý học: Cơ chế của hoạt động bằng hoạt động và thông qua hoạt động con người cải tạo và biến đổi thế giới. Trong hoạt động, con người vừa tạo ra sản phẩm về phía thế giới vừa tạo ra tâm lý của mình hay nói khác đi tâm lý, ý thức, nhân cách được bộc lộ và hình thành trong hoạt động. Trong quá trình sống, con người tham gia hoạt động và để lại dấu ấn trong sản phẩm. Do đó, trong công tác nghiên cứu, giáo dục cần sử dụng phương pháp nghiên cứu sản phẩm hoạt động. Khi tìm hiểu học sinh cần tìm hiểu qua hoạt động và tổ chức hoạt động để. Căn cứ vào mục tiêu giáo dục tiểu học: “Giáo dục tiểu học nhằm giúp học sinh hình thành những cơ sở ban đầu cho sự phát triển đúng đắn và lâu dài về đạo đức, trí tuệ, thể chất, thẩm mỹ và các kỹ năng cơ bản để học sinh tiếp tục học trung học cơ sở” (Khoản 1, điều 27, Luật giáo dục – 2005).

Rõ ràng, đối với học sinh tiểu học việc dạy hát đồng dao qua các trò chơi dân gian với những xúc cảm đặc biệt của nó mang lại cho thế giới trẻ thơ nhiều điều thú vị và bổ ích, đồng thời thể hiện được nhu cầu giải trí, vui chơi, được chia sẻ niềm vui chơi của các em với bạn bè, với những người xung quanh và cộng đồng, đưa các em về với tuổi thơ đúng nghĩa của nó *Tuổi thơ đầy sự hồn nhiên và trong sáng*. Nó làm cho thế giới xung quanh của các em đẹp hơn rộng mở hơn, tuổi thơ của các em sẽ trở thành kỷ niệm quý báu theo suốt cuộc đời, dù đi đâu về đâu hình bóng cây đa, bến nước, con đò với hình ảnh đàn em nhỏ nô đùa với các trò chơi dân gian không thể phai mờ.

Không những thế, trò chơi dân gian nhằm làm giàu nguồn tình cảm phát triển trí tuệ và ngôn ngữ cho các em. Chính vì vậy, việc đưa bài hát đồng dao vào các trò chơi dân gian trong các hoạt động ngoại khóa rất cần thiết, được lựa chọn, giới thiệu, tổ chức trong trường tiểu học. Đúng như các chuyên gia giáo dục đã khẳng định: Cuộc sống của trẻ em không thể thiếu những trò chơi.

Trò chơi dân gian không đơn thuần là một trò chơi của trẻ con mà chứa đựng cả nền văn hóa dân tộc Việt Nam độc đáo và giàu bản sắc. Trò chơi dân gian không chỉ chấp cánh cho tâm hồn trẻ, giúp trẻ phát triển tư duy sáng tạo mà còn giúp trẻ hiểu về bạn bè, tình yêu gia đình, quê hương đất nước. Ngày nay, các em đang sống trong điều kiện nền kinh tế phát triển, chỉ làm quen với máy móc và không có một khoảng thời gian chơi cũng là một thiệt thòi. Thiệt thòi hơn khi các em không được làm quen và chơi những bài đồng dao, trò chơi dân gian của thiếu nhi ngày trước nó đang ngày càng bị mai một và lãng quên, không chỉ ở các thành phố mà còn các vùng quê. Vì thế giúp các em hiểu và quay về cội nguồn với các trò chơi dân gian là một việc làm cần thiết.

2.2.2.4. Kế hoạch dạy đồng dao trong hoạt động ngoại khóa

Căn cứ vào tình hình thực tế và kế hoạch đã thống nhất với Ban giám hiệu và giáo viên dạy âm nhạc của trường tiểu học Phú Lợi, chúng tôi qui định tổ chức trò chơi vào tiết hoạt động ngoài giờ lên lớp.

- *Kế hoạch dạy đồng dao qua tổ chức các trò chơi:*

Khi lập kế hoạch, Giáo viên cần sắp xếp trò chơi cho các em theo từng buổi để ngoài việc vui chơi còn đảm bảo sức khỏe, đảm bảo điều kiện thời tiết không ảnh hưởng đến quá trình học tập trong các giờ chính khóa của các em. Dựa vào lịch trò chơi đã đề ra, giáo viên cho học sinh tìm hiểu lồng ghép vào tiết sinh hoạt cuối tuần các trò chơi mà giáo viên đã chuẩn bị phổ biến và cho học sinh chơi vào tuần kế tiếp.

Trong quá trình xây dựng nội dung bài đồng dao sử dụng vào trò chơi ngoại khóa. Giáo viên cần phải chú ý đến những yêu cầu sau:

Thứ nhất, Về mặt kiến thức cần phải giúp học sinh hiểu được ý nghĩa của lời ca, cao độ, nhịp độ các bài hát đồng dao. Các em biết hát và phân tích được đường nét giai điệu của các bài hát đồng dao.

Thứ hai, phải hình thành kỹ năng cho học sinh biết chủ động vận dụng được lời ca và tiếng hát đúng nhịp điệu của trò chơi. Thực hành được, thể hiện hát và vận dụng các trò chơi. Muốn đạt được điều này giáo viên cần chuẩn bị: Giáo án, giáo trình về đồng dao, nhạc cụ, trang phục sao cho phù hợp với bài đồng dao được học.

Thứ ba, Phải đạt được mục tiêu nâng cao thái độ học đồng dao, điều đó được thể hiện qua: HS yêu thích, hào hứng, tích cực tham gia vào các hoạt động.

- Về nội dung bài dạy

Giáo viên cần xác định rõ vai trò, ý nghĩa của trò chơi đồng dao sử dụng vào HĐNK. Phân biệt được các dạng trò chơi đồng dao được sử dụng vào HĐNK, chẳng hạn như HS có thể vừa hát vừa diễn các nhân vật.

Giáo viên cũng phải hiểu rõ được rằng thông qua trò chơi đồng dao sẽ rèn luyện được các thuộc tính của âm nhạc. Đạt được điều này là khi dạy từng bài đồng dao cần dựa vào âm sắc, cao độ, tiết tấu, nhịp độ các trò chơi khác nhau. Giáo viên có thể tổ chức các trò chơi như nghe tiếng hát tìm đồ vật, ai hát, có bao nhiêu bạn hát...

Như vậy, ngoài những ưu điểm trên trò chơi đồng dao còn rèn luyện trí nhớ âm nhạc cho học sinh một cách hữu hiệu. giáo viên rèn cho các em bằng cách trẻ khi nghe giáo viên đàn, học sinh có thể nhắc lại giai điệu và đoán được trò chơi đó.

Nhìn tổng quát, hệ thống Đồng dao Việt Nam phản ánh hiện thực thiên nhiên và xã hội Việt Nam với nền kinh tế lâu đời mà tác giả là đại diện, người ca hát và diễn xuất là tập thể trẻ em, với cảm nghĩ vô tư, hồn nhiên, giàu tưởng tượng, thông minh, sáng tạo. Biết bao màu sắc tươi sáng của đất trời, cây cỏ hoa lá, đồng ruộng, sông hồ, biết bao âm thanh vui tai của chim muông hòa lẫn với lời ru êm dịu, những hoạt động sản xuất nông nghiệp, những thuần phong mỹ tục, những lễ hội tung bồng... qua cảm nhận ấu thơ, đã đi vào lời hát, trò chơi của các em như những dòng suối mát lành, bắt nguồn từ truyền thống lao động, nhân đạo lâu đời của dân tộc, góp phần hình thành nhân cách con người Việt Nam. Tuy có nhiều bộ phận cấu thành nhưng rất thống nhất về nội dung, biểu hiện trên một số chủ đề như: chủ đề thiên nhiên tươi đẹp, về sản xuất nông nghiệp gần gũi với các em, về môi trường văn hóa chơi mà học của các em.

Khi tổ chức trò chơi cần thực hiện các nguyên tắc:

Thứ nhất, học sinh hiểu rõ yêu cầu, nội dung và cách thức tổ chức trò chơi. Yêu cầu đối với trò chơi có tác dụng định hướng đối với quá trình tổ chức, nhằm đáp ứng yêu cầu giáo dục đạo đức tương ứng. Bên cạnh đó, Nội dung trò chơi giúp cho học sinh biết cần làm gì và cách thức tổ chức trò chơi giúp cho học sinh cần phải làm thế nào trong khi chơi. Từ đó học sinh sẽ thực hiện trò chơi được đúng hướng, với nội dung đầy đủ, với cách thức hoạt động phù hợp. Vì vậy, trước khi chơi, cần giải thích rõ ràng những yêu cầu cần đạt, nội dung và cách thức hoạt động cần thực hiện. Bởi nếu không thì các em sẽ tiến hành chơi một cách tự phát, tùy tiện và không thu được kết quả mong muốn.

Thứ hai: Bảo đảm phát huy tính tích cực, độc lập sáng tạo của học sinh trong quá trình tổ chức chơi. Trong quá trình chơi các em không những là đối tượng của hoạt động dạy cũng như là hoạt động giáo dục mà điều quan trọng hơn, các em là chủ thể nhận thức. Vì vậy trong quá trình tổ chức trò chơi, chúng tôi thường quan tâm đến các mức độ tham gia của học sinh từ thấp đến cao.

Bước 1: Giáo viên chọn, hướng dẫn và tổ chức trò chơi.

Bước 2: Giáo viên chọn và hướng dẫn trò chơi, còn học sinh tự tổ chức trò chơi.

Bước 3: Giáo viên chọn trò chơi, còn học sinh tự nghiên cứu và tự tổ chức trò chơi.

Bước 4: Học sinh tự chọn, tự hướng dẫn và tổ chức trò chơi.

Thứ ba: Đảm bảo tổ chức trò chơi được tự nhiên, không gò ép.

Khi tổ chức các trò chơi chúng tôi thường giúp học sinh tham gia một cách tự nhiên, không gò ép, các em được vui chơi thoải mái.

Thứ tư: Bảo đảm luân phiên các trò chơi một cách hợp lý.

Đối với học sinh tiểu học, khả năng chú ý có chủ định và hứng thú chưa thật bền vững. Do đó chúng tôi không tổ chức một trò chơi quá dài mà căn cứ vào yêu cầu giáo dục, căn cứ vào đặc điểm tâm sinh lý của học sinh để lựa chọn trò chơi thích hợp, để có thể luân phiên nhau, giúp học sinh chuyển hướng chú ý và hứng thú một cách hợp lý.

Bảo đảm tổ chức trò chơi với tinh thần thi đua đồng đội, đoàn kết.

Trong khi tổ chức cho học sinh chơi các trò chơi có tính chất đồng đội, chúng tôi luôn quan tâm đến yếu tố thi đua có chuẩn và thang đánh giá thành tích của cá nhân cũng như thành tích chung của đồng đội.

Nhờ thực hiện tốt các nguyên tắc trên nên các trò chơi đồng dao, luôn kích thích được tính tích cực phấn đấu của học sinh vì thành tích bản thân, vì thành tích đồng đội mà mình là thành viên. Qua đó, vun đắp cho các em ý thức đồng đội, tình bạn thân ái.

- *Phương pháp thực hiện*

Thời gian tổ chức: Sáng thứ 7, tuần thứ 2 của tháng.

Trong quá trình tổ chức trò chơi cho học sinh giáo viên cần tiến hành theo quy trình sau:

Chuẩn bị tổ chức trò chơi: Đây là bước quan trọng góp phần thành công cho tiết học. Vì vậy giáo viên cần phải thiết kế giáo án thật chi tiết, nắm được tên trò chơi. Sau khi chơi xong phải đạt được Mục đích giáo dục của trò chơi. Chẳng hạn như Qua trò chơi cần đạt những yêu cầu giáo dục gì về tri thức, thái độ và hành vi.

Các phương tiện phục vụ cho việc tổ chức trò chơi (tùy thuộc vào trò chơi) nêu lên những phương tiện vật chất. Giáo viên cũng cần chú ý chuẩn bị một vài phần thưởng nhỏ để khích lệ sự hứng thú cho học sinh trong lúc tham gia.

Như vậy, muốn đạt được hiệu quả trong tiết học thì Nội dung trò chơi, các hoạt động cách tiến hành chơi phải cụ thể. Sau khi cho học sinh chơi, giáo viên cũng cần đánh giá kết quả trên tinh thần nêu gương, khích lệ là chính.

Ví dụ: hát đúng bài đồng dao, rõ ràng mạch lạc và thang đánh giá từ 1 điểm đến 10 điểm. Nếu có chia lớp ra thành nhiều đội nhóm thì giáo viên cho điểm theo đội, nhóm.

Tùy thuộc vào cách thức tổ chức một buổi ngoại khóa, giáo viên cần chuẩn bị đầy đủ các phương tiện dạy học phù hợp để buổi học đạt hiệu quả và thêm sinh động.

Tổ chức trò chơi:

Bước 1: Nêu tên trò chơi và giải thích ngắn gọn về ý nghĩa trò chơi.

Bước 2: Nêu yêu cầu của trò chơi.

Bước 3: Phổ biến luật chơi.

Bước 4: Nêu rõ cách chơi, hiệu lệnh, phân việc, cách thức làm việc.

Bước 5: Công bố trọng tài (có thể là giáo viên cùng với học sinh trong lớp).

Bước 6: Tiến hành trò chơi: Hồ hiệu lệnh dứt khoát cho các nhóm đồng loạt tiến hành. Trọng tài chú ý quan sát, điều chỉnh, giúp đỡ các thành viên về cách chơi, kịp thời uốn nắn những lệch lạc.

Thời gian tổ chức: Sáng thứ 7, tuần thứ 2 của tháng.

Bước 7: Kết thúc trò chơi: Trọng tài (GV) tập hợp học sinh để nhận xét, đánh giá chung (cá nhân và nhóm hoặc tổ), cho học sinh tham gia đánh giá, sau đó giáo viên hướng dẫn làm một số động tác thư giãn (nếu chơi trò vận động). Giáo viên tuyên dương học sinh, đặc biệt là cá nhân (nhóm) có cố gắng.

Thông qua kế hoạch trên chúng tôi đã tổ chức thực nghiệm một số tiết cho học sinh ở các khối (1, 2, 3, 4, 5) tại trường Tiểu học Phú Lợi, kết quả đạt được rất khả thi.

2.3. Tổ chức thực nghiệm sư phạm và kết quả thực nghiệm

2.3.1. Tổ chức thực nghiệm sư phạm

Để triển khai các giải pháp đưa đồng dao vào dạy học, chúng tôi đã tiến hành thực nghiệm tại trường tiểu học Phú Lợi, thành phố Thủ Dầu Một - Bình Dương. Với 3 tiết có cấu trúc khác nhau. Thời lượng mỗi tiết học là 45 phút. Thời gian thực nghiệm: Từ 24 tháng 2 năm 2016 đến 28 tháng 3 năm 2017.

2.3.1.1. Mục đích yêu cầu

Mục đích: Việc tổ chức cho thực nghiệm các bài Đồng dao đề xuất vào chương trình dạy học trong trường TH Phú Lợi nhằm:

Kiểm chứng tính khả thi của các kế hoạch dạy đồng dao tại trường, các bài Đồng dao đề xuất đưa vào chương trình, để từ đó điều chỉnh rút kinh nghiệm và điều chỉnh trong thực tiễn.

Yêu cầu: Khi tiến hành thực nghiệm, chọn ngẫu nhiên các lớp học sinh đại trà vào trong các câu lạc bộ. Các thực nghiệm tiến hành trong điều kiện bình thường ở nhà trường.

Căn cứ vào thực tế của nhà trường, việc ứng dụng thực hành với đối tượng thực nghiệm sư phạm như sau:

- Đối với chương trình dạy đồng dao trong chương trình chính khóa môn Âm nhạc tại trường TH Phú Lợi là HS lớp 1A, 2A, 3A, 4A, 5A và với các lớp thực nghiệm và lớp đối chứng cụ thể như sau:

Bảng 2.2: Bảng đối chứng thực nghiệm sư phạm chính khóa

Khối lớp	Lớp thực nghiệm		Lớp đối chứng	
	Lớp	Học sinh	Lớp	Học sinh
1	1A	40	1B	40
2	2A	40	2B	40
3	3A	40	3B	40
4	4A	40	4B	40
5	5A	40	5B	40

- Đối với chương trình dạy đồng dao trong HĐNK tại trường TH Phú Lợi là HS lớp 1B, 2B, 3B, 4B, 5B và với các lớp thực nghiệm và lớp đối chứng cụ thể như sau:

Bảng 2.3: Bảng đối chứng thực nghiệm sư phạm ngoại khóa

Khối lớp	Lớp thực nghiệm		Lớp đối chứng	
	Lớp	Học sinh	Lớp	Học sinh
1	1B	40	1C	38
2	2B	40	2C	38
3	3B	40	3C	38
4	4B	40	4C	38
5	5B	40	5C	38

Sau khi tổ chức kết thúc cả hai nhóm HS lớp TN và ĐC sẽ tham gia làm bài trắc nghiệm với những hứng thú học tập và tham gia HDNK, tích tích cực khi tham gia trò chơi ngoại khóa.

2.3.1.2. Triển khai thực nghiệm

Để thực hiện thực nghiệm sư phạm, chúng tôi đã xây dựng kế hoạch giảng dạy trong chương trình chính khóa môn Âm nhạc.

Các bài dạy được tiến hành song song giữa các lớp thực nghiệm và lớp đối chứng.

Ở các lớp thực nghiệm, tiến hành tổ chức dạy đồng dao theo chương trình hoạt động đã được sắp xếp. Ở các lớp đối chứng, tiến hành theo hình thức cũ. Đối với các lớp do GV cộng tác tổ chức, phải có sự tham gia dự giờ của tác giả đề tài.

Tổ chức kiểm tra ở các lớp thực nghiệm và đối chứng cùng một bài trắc nghiệm, trong cùng một khoảng thời gian.

2.3.1.3. Phương pháp đánh giá kết quả thực nghiệm sư phạm

Để đánh giá kết quả thực nghiệm, chúng tôi sử dụng hai phương pháp: Phương pháp phân tích định tính: dựa trên việc quan sát, ghi chép mức độ thực hiện của học sinh tham gia trong các bài dạy đồng dao; Phương pháp phân tích định lượng: dựa trên kết quả số liệu và tỉ lệ % các mức độ thực hiện của học sinh.

Các hình thức tổ chức dạy đồng dao trong chương trình thực nghiệm có hiệu quả, các PPDH áp dụng vào môn Âm nhạc là hoàn toàn hợp lí, đã giúp cho HS rất hứng thú trong học tập qua sự đa dạng trong việc đặt câu hỏi đã kích thích tính tích cực tìm tòi, thúc đẩy HS tham gia tích cực trong nhóm. Lòng ghép nội dung lí thuyết vào thực hành giúp HS dễ hiểu bài mang tính ứng dụng thực tiễn cao.

14 GV (tỉ lệ 100%) cho rằng: Việc tổ chức, quản lí lớp học và các hình thức kiểm tra đánh giá diễn ra trong tiết thực nghiệm rất khoa học và hiệu quả cao, các GV tỏ ra rất hài lòng với những đổi mới này.

2.3.2. Kết quả thực nghiệm

Đồng dao không thể thiếu được đối với trẻ em nói chung và học sinh tiểu học nói riêng, nó có tầm quan trọng rất lớn đối với sự phát triển của trẻ. Đồng dao vừa phát triển nhu cầu vui chơi vừa góp phần nâng cao nhận thức, giúp học sinh tiểu học trở thành những người lao động giỏi trong tương lai. Đưa Đồng dao vào các hoạt động một cách phù hợp để phát triển ở học sinh tiểu học tinh thần tập thể, biết nhường nhịn bạn bè, biết giao lưu, chia sẻ kinh nghiệm của mình với bạn khác.

Qua thời gian thực hiện đề tài, đưa Đồng dao vào các hoạt động ở trường tiểu học Phú Lợi, chúng tôi đã sử dụng các biện pháp nói trên cùng với sự nỗ lực phấn đấu vươn lên của tập thể giáo viên âm nhạc và học sinh của nhà trường, sự quan tâm giúp đỡ của chính quyền địa phương, sự chỉ đạo sát sao của Lãnh đạo trường nên chúng tôi đã đạt được những kết quả sau:

* Đối với các bài đồng dao đề xuất bổ sung vào chương trình dạy chính khóa

Đối với môn Âm nhạc, kết quả học tập của các em là qua rèn luyện và thực hành. Vì vậy, việc tổ chức thi, kiểm tra, đánh giá kết quả ở bộ môn này được xem như là việc để kiểm tra truyền thụ kiến thức của giáo viên đạt đến mức độ nào? cũng như khả năng tiếp nhận kiến thức của học sinh đạt đến đâu?

Qua thực tiễn triển khai tại trường TH Phú Lợi, cũng như bộ môn khác, bộ môn Âm nhạc được tổ chức thi, kiểm tra đúng chu kỳ.

Kết quả khảo sát cho thấy, tỷ lệ học sinh có hứng thú với các bài đồng dao đạt tỷ lệ rất cao và các em cũng cho thấy khả năng cảm thụ các bài đồng dao rất tốt.

Kết quả khảo sát cho thấy mức độ chú ý của trẻ với các bài đồng dao từ lớp 1 đến lớp 5 có từ 95.5% đến 97.5%, thể hiện sự chú ý lắng nghe bài hát đồng dao. Với mức độ hứng thú, số HS có mức độ hứng thú chiếm 92.5% đến 97.5%, điều đó cho thấy khi áp dụng bài đồng dao vào chương trình dạy học làm cho HS lôi cuốn, tạo hứng thú, tích cực khi tham gia.

Về kết quả học tập, kết quả khảo sát kết quả học tập của học sinh lớp thực nghiệm so với học sinh lớp đối chứng cho thấy sự khác biệt rất lớn. Ở các lớp thực nghiệm kết quả học sinh đạt khá, giỏi cao hơn nhiều so với lớp đối chứng.

Để thấy rõ hơn tính khả thi và vai trò của việc sử dụng Đồng dao vào chương trình dạy môn Âm nhạc, chúng tôi đã khảo sát cán bộ và giáo viên nhà trường. Kết quả cho thấy cán bộ và giáo viên trong nhà trường đánh giá về tính khả thi việc sử dụng Đồng dao vào chương trình dạy môn Âm nhạc Trường TH Phú Lợi, thành phố Thủ Dầu Một, Bình Dương cho thấy: đa số cán bộ, giáo viên đánh giá việc lập kế hoạch, nội dung các bài Đồng dao và hình thức cũng như tổ chức thực hiện đưa đồng dao vào chương trình dạy môn Âm nhạc được đánh giá có tính khả thi cao.

* Đối với các bài đồng dao đề xuất bổ sung vào chương trình HĐNK

Qua quá trình xây dựng kế hoạch và tổ chức thực nghiệm của đề tài đã thực hiện đúng qui trình khoa học đề ra. Việc tiến hành kế hoạch dạy học ở nhóm thực nghiệm và đối chứng triển khai một cách độc lập khách quan trong môi trường và điều kiện như nhau.

Tổng hợp kết quả thực nghiệm cho thấy:

Kết quả và số liệu trong bảng tổng hợp cũng phản ánh khách quan kết quả thực nghiệm.

Cụ thể: ở cả 04 mức độ, tỉ lệ HS thực hành kỹ năng âm nhạc ở nhóm thực nghiệm đều cao hơn nhóm đối chứng.

Kết quả khảo sát cho thấy mức độ chú ý của trẻ với lớp thực nghiệm so sánh trên 40 HS thì có từ 92,5.0% trở lên HS lớp 1B, 2B, 3B, 4B và 5B thể hiện sự chú ý lắng nghe học hát, tham gia trò chơi nhiệt tình, tích cực. Với mức độ hứng thú, số HS có mức độ hứng thú chiếm 92.5% đến 97.5%, điều đó cho thấy khi áp dụng bài đồng dao vào HĐNK làm cho HS lôi cuốn, tạo hứng thú, sôi nổi khi tham gia.

Kết quả khảo sát về khả năng ghi nhớ các bài hát đồng dao cho thấy, khả năng ghi nhớ của HS khá cao. Cả 5 lớp HS đều đạt tỷ lệ 100% HS nhớ được lời bài đồng dao và thuộc cách chơi. Điều này cho thấy các bài đồng dao được đưa vào HĐNK dễ nhớ, dễ thuộc, phù hợp với tâm sinh lý của HS. Về khả năng bắt nhịp điệu tỷ lệ HS nhớ được, hoạt động theo nhịp điệu thấp hơn là số HS nhớ và thuộc lời ca, điều này thể hiện tỷ lệ từ 85% đến 95%. Về sự biểu cảm, bộc lộ cảm xúc của HS rất rõ nét, khi sử dụng bài đồng dao vào HĐNK trẻ hăng say, thích hát, thích chơi, đồng thời bộc lộ cảm xúc vui vẻ, hào hứng, số lượng HS bộc lộ biểu cảm, cảm xúc được thể hiện từ 87,5% đến 97,5%.

* Đối học sinh: 100% học sinh biết đọc bài đồng dao chơi các trò chơi dân gian một cách hứng thú; 100% học sinh được tham gia đọc đồng dao - trò chơi dân gian trong các hoạt động; 100% học sinh có đầy đủ đồ dùng đồ chơi, trang phục đạo cụ khi tham gia trò chơi.

* Đối với giáo viên: 100% giáo viên biết tổ chức đồng dao trò chơi dân gian cho học sinh một cách phù hợp, linh hoạt sáng tạo, 80% giáo viên có kỹ năng, kỹ xảo trong tổ chức trò chơi dân gian cho học sinh; 100% lớp đều có giá trưng bày đồ dùng đồ chơi dân gian và góc tuyên truyền.

Qua bảng đánh giá cán bộ, giáo viên trong nhà trường về tính khả thi về việc sử dụng đồng dao vào chương trình HĐNK Trường TH Phú Lợi, Tp Thủ Dầu Một, Bình Dương cho thấy: đa số cán bộ, giáo viên đánh giá việc lập kế hoạch, nội dung các bài đồng dao và hình thức cũng như tổ chức thực hiện đưa đồng dao vào HĐNK âm nhạc được đánh giá có tính khả thi cao.

Qua thực tiễn triển khai đề tài, chúng tôi nhận thấy đặc điểm tâm sinh lý của học sinh tiểu học là ham thích sự vui nhộn, thích khám phá những điều mới lạ, đặc biệt là các trò chơi. Các em muốn hòa mình vào các trò chơi tìm sự thoải mái thư giãn sau tiết học căng thẳng. Nhưng cũng mau nhàm chán nếu các trò chơi đơn điệu, không hấp dẫn lôi cuốn.

Trong thực tế từ nhiều năm qua, giờ giải lao học sinh chỉ hay chơi tự do như chạy nhảy đuổi nhau, có khi lại nghịch đất, hoặc chơi trò chơi thường khô khan, gò ép, lặp đi lặp lại nhiều lần không theo chủ đề nên dễ gây nhàm chán. Do đó người tổ chức (GV) dạy đồng dao tại trường Tiểu học phải thường xuyên thay đổi các trò chơi. Trong xây dựng kế hoạch dạy đồng dao tại trường Tiểu học phải chú ý tới đặc điểm này để các trò chơi cụ thể từng tháng, từng tuần không trùng lặp và tạo hứng thú cho học sinh.

Tiểu kết

Qua nghiên cứu, chúng tôi đề xuất cơ sở và các giải pháp đưa bài hát Đồng dao vào giảng dạy tại Trường TH Phú Lợi, TP Thủ Dầu Một, Bình Dương.

Cơ sở đề xuất giải pháp đã bám sát mục tiêu, nhiệm vụ, nội dung, phương pháp và hình thức tổ chức các hoạt động giáo dục âm nhạc chính khóa và ngoại khóa trong các Trường Tiểu học nói chung và Trường TH Phú Lợi, TP Thủ Dầu Một, Bình Dương nói riêng, để đảm bảo phù hợp với đặc điểm nhận thức và thực hành âm nhạc của các khối học sinh bậc Tiểu học, cùng những điều kiện cơ bản cho việc thực thi các giải pháp.

Đề tài cũng đã tiến hành thực nghiệm kiểm chứng hiệu quả và tính khả thi của các bài đồng dao đề xuất kế hoạch và triển khai các bước đảm bảo qui trình và tính khách quan, đồng thời tôn trọng những đặc điểm của chương trình giảng dạy,

các hoạt động cùng những điều kiện thực tế về đội ngũ giáo viên, về cơ sở vật chất và các điều kiện về trang thiết bị thiết yếu để tổ chức được các hoạt động dạy học. Qua số liệu ở các bảng tổng hợp và kết hợp với quan sát trong quá trình nghiên cứu đã cho thấy: việc khai thác một cách linh hoạt và sáng tạo các bài đồng dao trong dạy học ở trường TH Phú Lợi đã tạo nên hiệu quả khách quan góp phần nâng cao chất lượng giáo dục của nhà trường. Tuy nhiên, đây cũng là những kết quả nghiên cứu ban đầu cũng cần được tiếp tục kiểm chứng để rút kinh nghiệm trong thực tiễn.

KẾT LUẬN

Đồng dao là một trong những di sản tinh thần quý báu của dân tộc Việt Nam. Đồng dao giúp học sinh có điều kiện tiếp cận và hiểu sâu sắc hơn về truyền thống văn hóa Việt Nam, xuôi về với cội nguồn dân tộc. Đó chính là những chiếc nôi xinh, ấm áp nghĩa tình, nồng nàn tiếng mẹ ru sưởi ấm tâm hồn các em. Không ai trong mỗi chúng ta thuở nhỏ lại không thuộc một vài bài đồng dao và không thông thạo một số trò chơi dân gian gắn với những bài đồng dao. Chính vì thế mà việc học đồng dao có một ý nghĩa thiết thực hết sức to lớn.

Thực tế giảng dạy bài hát đồng dao trong trường tiểu học Phú Lợi hiện nay cũng cho thấy, vai trò và vị trí của những bài đồng dao còn ở vị trí khiêm tốn, việc truyền dạy xuất phát từ yếu tố khách quan và chủ quan cũng không tránh khỏi những hạn chế bất cập nhất định. Hơn nữa khi mà đất nước chúng ta bước vào kỉ nguyên hội nhập và toàn cầu hóa, đời sống kinh tế ngày càng phát triển, sự xuất hiện của công nghệ giải trí đã thu hút số lượng đông đảo khán giả trong đó có cả HS tiểu học đã không ít người phụ thuộc hay có thể nói là *nghiện* công nghệ và các trò giải trí hiện đại trong một *góc - thế giới riêng* của mình. Đó chính là hồi chuông cảnh báo vấn đề phải tăng cường việc giáo dục, bồi đắp đời sống tinh thần, cốt cách cho trẻ ngay từ khi ngồi trên ghế nhà trường nhất là HS tiểu học và chính những làn điệu dân ca mượt mà, thiết tha, những khúc hát đồng dao vui tươi hồn nhiên, những tiếng hát ru thấm đẫm tình người sẽ là những hành trang quý báu trong đời sống tâm hồn của các em chứ không phải việc nghe một cách thụ động và khô cứng qua các phương tiện và kĩ thuật công nghệ.

Hơn nữa, trong thực tế việc chuyển tải các bài đồng dao qua các trò chơi dân gian cho học sinh tiểu học còn gặp nhiều bất cập do những khó khăn như: không gian, thời gian chơi, cách thức tổ chức trò chơi, chơi như thế nào để vừa vui tươi, lành mạnh vừa đảm bảo an toàn cho học sinh. Trong khi học sinh hiện nay, chưa có điều kiện tiếp cận với các trò chơi dân gian và bản thân nhiều giáo viên cũng còn bỡ ngỡ trước các trò chơi dân gian. Để tổ chức được các trò chơi dân gian có hiệu quả, lôi cuốn có tính giáo dục cao...

Trên cơ sở nghiên cứu lý luận và thực tiễn, chúng tôi mạnh dạn đề xuất các giải pháp nhằm nâng cao chất lượng giảng dạy đồng dao tại trường Tiểu học Phú lợi. Kết quả thực nghiệm cho thấy hiệu quả rất tích cực, cả giáo viên và học sinh đều hứng thú với các bài đồng dao và trò chơi dân gian được đề xuất đưa vào dạy học.